EUROOPA
KOMISJON

Brüssel, 19.6.2024
COM(2024) 613 final

Soovitus:

NÕUKOGU SOOVITUS

Küprose majandus-, sotsiaal-, tööhõive-, struktuuri- ja eelarvepoliitika kohta

{SWD(2024) 600 final} - {SWD(2024) 613 final}

Soovitus:

NÕUKOGU SOOVITUS

Küprose majandus-, sotsiaal-, tööhõive-, struktuuri- ja eelarvepoliitika kohta

EUROOPA LIIDU NÕUKOGU,

võttes arvesse Euroopa Liidu toimimise lepingut, eriti selle artikli 121 lõiget 2 ja artikli 148 lõiget 4,

võttes arvesse Euroopa Parlamendi ja nõukogu 29. aprilli 2024. aasta määrust (EL) 2024/1263 majanduspoliitika tulemusliku koordineerimise ja mitmepoolse eelarvejärelevalve kohta ning millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrus (EÜ) nr 1466/97,[1] eriti selle artikli 3 lõiget 3,

võttes arvesse Euroopa Parlamendi ja nõukogu 16. novembri 2011. aasta määrust (EL) nr 1176/2011 makromajandusliku tasakaalustamatuse ennetamise ja korrigeerimise kohta,[2] eriti selle artikli 6 lõiget 1,

võttes arvesse Euroopa Komisjoni soovitust,

võttes arvesse Euroopa Parlamendi resolutsioone,

võttes arvesse Euroopa Ülemkogu järeldusi,

võttes arvesse tööhõivekomitee arvamust,

võttes arvesse majandus- ja rahanduskomitee arvamust,

võttes arvesse sotsiaalkaitsekomitee arvamust,

võttes arvesse majanduspoliitika komitee arvamust

ning arvestades järgmist:

(1) 19. veebruaril 2021 jõustus Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2021/241,[3] millega loodi taaste- ja vastupidavusrahastu. Taaste- ja vastupidavusrahastust antakse liikmesriikidele rahalist toetust reformide ja investeeringute elluviimiseks ning sellega kaasneb ELi rahastatav fiskaalne impulss. Kooskõlas Euroopa poolaasta prioriteetidega aitab see kaasa majanduslikule ja sotsiaalsele taastumisele ning kestlike reformide ja investeeringute tegemisele, et eelkõige edendada rohe- ja digipööret ning muuta liikmesriikide majandus vastupidavamaks. Samuti aitab see tugevdada riigi rahandust ning hoogustada majanduskasvu ja töökohtade loomist keskpikas ja pikas perspektiivis, parandada territoriaalset ühtekuuluvust ELis ja toetada Euroopa sotsiaalõiguste samba jätkuvat rakendamist.

---

1 ELT L 2024/1263, 30.4.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2023/435/oj

2 ELT L 306, 23.11.2011, lk 25 ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2011/1176/oj

3 Euroopa Parlamendi ja nõukogu 12. veebruari 2021. aasta määrus (EL) 2021/241, millega luuakse taaste- ja vastupidavusrahastu (ELT L 57, 18.2.2021, lk 17, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2021/241/oj

(2) 27. veebruaril 2023 vastu võetud REPowerEU määruse[4] eesmärk on järk-järgult kaotada ELi sõltuvus Venemaa fossiilkütuste impordist. See aitaks saavutada energiajulgeoleku ja mitmekesistada liidu energiavarustust ning edendada samal ajal taastuvate energiaallikate kasutuselevõttu, energiasalvestusvõimsust ja energiatõhusust. Küpros lisas oma riiklikusse taaste- ja vastupidavuskavasse uue REPowerEU peatüki, et rahastada olulisi reforme ja investeeringuid, mis aitavad saavutada REPowerEU eesmärke.

(3) Komisjon avaldas 16. märtsil 2023 ka teatise „ELi pikaajaline konkurentsivõime: pilk 2030. aasta järgsesse aega“,[5] et anda teavet poliitiliste otsuste tegemiseks ja luua raamtingimused majanduskasvu hoogustamiseks. Teatises käsitletakse konkurentsivõimet üheksa üksteist tugevdava teguri kaudu. Nende tegurite hulka kuuluvad muu hulgas juurdepääs erakapitalile, teadusuuringud ja innovatsioon, haridus ja oskused ning ühtne turg, mis on esmatähtsad poliitikaprioriteedid reformide ja investeeringute elluviimiseks, et lahendada praegused tootlikkusega seotud probleemid ning suurendada ELi ja selle liikmesriikide pikaajalist konkurentsivõimet. Pärast kõnealust teatist esitas komisjon 14. veebruaril 2024 ühtse turu ja konkurentsivõime aruande[6]. Aruandes on üksikasjalikult kirjeldatud Euroopa ühtse turu tugevaid külgi ja probleeme ning kajastatud aasta jooksul toimunud muutusi, tuginedes eespool nimetatud üheksale konkurentsivõimet edendavale tegurile.

(4) 21. novembril 2023 võttis komisjon vastu 2024. aasta kestliku majanduskasvu analüüsi,[7] mis tähistas majanduspoliitika koordineerimise Euroopa poolaasta (2024) tsükli algust. 22. märtsil 2024 kiitis Euroopa Ülemkogu analüüsi prioriteedid konkurentsivõimelise kestlikkuse nelja mõõtme raames heaks. 21. novembril 2023 võttis komisjon määruse (EL) nr 1176/2011 alusel vastu ka 2024. aasta häiremehhanismi aruande, milles nimetati Küprost ühe liikmesriigina, keda võib mõjutada tasakaalustamatus või kelle puhul on oht, et teda võib mõjutada tasakaalustamatus, ja kelle olukorda tuleb põhjalikult analüüsida. Samal kuupäeval võttis komisjon vastu ka arvamuse Küprose 2024. aasta eelarvekava kohta. Komisjon võttis vastu ka soovituse euroala majanduspoliitikat käsitleva nõukogu soovituse kohta, mille nõukogu võttis vastu 12. aprillil 2024, ning ettepaneku 2024. aasta ühise tööhõivearuande kohta, milles analüüsitakse tööhõivesuuniste ja Euroopa sotsiaalõiguste samba põhimõtete rakendamist ning mille nõukogu võttis vastu 11. märtsil 2024.

(5) 30. aprillil 2024 jõustus ELi uus majanduse juhtimise raamistik. Raamistik hõlmab uut Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrust (EL) 2024/1263 majanduspoliitika tulemusliku koordineerimise ja mitmepoolse eelarvejärelevalve kohta ning millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrus (EÜ) nr 1466/97. See hõlmab ka muudetud määrust (EÜ) nr 1467/97 ülemäärase eelarvepuudujäägi menetluse rakendamise kohta ja muudetud direktiivi 2011/85/EL liikmesriikide eelarveraamistiku kohta[8]. Uue

---

4 Euroopa Parlamendi ja nõukogu 27. veebruari 2023. aasta määrus (EL) 2023/435, millega muudetakse määrust (EL) 2021/241 riiklike taaste- ja vastupidavuskavade REPowerEU peatükkide osas ning määrusi (EL) nr 1303/2013, (EL) 2021/1060 ja (EL) 2021/1755 ning direktiivi 2003/87/EÜ (ELT L 63, 28.2.2023, lk 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2023/435/oj

5 COM(2023) 168 final.

6 COM(2024) 77 final.

7 COM(2023) 901 final.

8 Nõukogu 29. aprilli 2024. aasta määrus (EL) 2024/1264, millega muudetakse määrust (EÜ) nr 1467/97 ülemäärase eelarvepuudujäägi menetluse rakendamise kiirendamise ja selgitamise kohta (ELT L, 2024/1264, 30.4.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1264/oj) ja nõukogu 29. aprilli

raamistiku eesmärgid on valitsemissektori võla jätkusuutlikkus ning kestlik ja kaasav majanduskasv järkjärgulise konsolideerimise ning reformide ja investeeringute kaudu. Sellega edendatakse riikide isevastutust ja keskendutakse rohkem keskpikale perspektiivile koos nõuete tõhusama ja sidusama täitmise tagamisega. Iga liikmesriik peaks esitama nõukogule ja komisjonile riikliku keskpika perioodi eelarve- ja struktuurikava. Riiklikud keskpika perioodi eelarve- ja struktuurikavad sisaldavad liikmesriigi eelarve-, reformi- ja investeerimiskohustusi ning hõlmavad riikliku seadusandliku tsükli pikkusest sõltuvalt nelja- või viieaastast planeerimisperioodi. Riiklikes keskpika perioodi eelarve- ja struktuurikavades esitatud netokulude[9] kava peaks olema kooskõlas määruse (EL) 2024/1263 nõuetega, sealhulgas nõudega hoida valitsemissektori koguvõlg usutavas langustrendis või viia see langustrendi hiljemalt kohandamisperioodi lõpuks või hoida see mõistlikul tasemel allpool 60 % SKPst ning viia valitsemissektori eelarvepuudujääk keskpika perioodi jooksul alla kontrollväärtuse 3 % SKPst ja/või hoida see allpool kõnealust kontrollväärtust. Kohandamisperioodi võib pikendada kuni kolme aasta võrra, kui liikmesriik võtab kohustuse teha asjakohased reformid ja investeeringud vastavalt määruses (EL) 2024/1263 sätestatud kriteeriumidele. Liikmesriigid peaksid tagama, et kaasatakse nende parlamendid ning vajaduse korral konsulteeritakse sõltumatute eelarveasutuste, sotsiaalpartnerite ja muude riigi sidusrühmadega. Nende kavade koostamise toetamiseks esitab komisjon [21. juunil] 2024 liikmesriikidele suunised nende esitatavate kavade ja järgnevate iga-aastaste eduaruannete sisu kohta ning edastab kooskõlas määruse (EL) 2024/1263 artikliga 5 neile eelarvekohanduste tehnilised suunised (vajaduse korral võrdlustrajektoorid ja tehnilise teabe). Liikmesriigid peaksid esitama oma keskpika perioodi eelarve- ja struktuurikava 20. septembriks 2024, välja arvatud juhul, kui liikmesriik ja komisjon lepivad kokku tähtaja pikendamises mõistliku aja võrra.

(6) 2024. aastal jätkub majanduspoliitika koordineerimise Euroopa poolaasta areng kooskõlas taaste- ja vastupidavusrahastu rakendamisega. Taaste- ja vastupidavuskavade täielik rakendamine on jätkuvalt oluline Euroopa poolaasta poliitiliste prioriteetide elluviimiseks, kuna kavad aitavad tulemuslikult käsitleda kõiki probleeme või märkimisväärset osa probleemidest, mis on viimastel aastatel esitatud asjakohastes riigipõhistes soovitustes esile toodud. 2019., 2020., 2022. ja 2023. aasta riigipõhised soovitused on jätkuvalt sama asjakohased ka taaste- ja vastupidavuskavade puhul, mida on läbi vaadatud, ajakohastatud või muudetud vastavalt määruse (EL) 2021/241 artiklitele 14, 18 ja 21.

(7) 17. mail 2021 esitas Küpros vastavalt määruse (EL) 2021/241 artikli 18 lõikele 1 komisjonile oma riikliku taaste- ja vastupidavuskava. Komisjon hindas määruse (EL) 2021/241 artikli 19 kohaselt taaste- ja vastupidavuskava asjakohasust, tulemuslikkust, tõhusust ja sidusust kooskõlas kõnealuse määruse V lisas esitatud hindamissuunistega. 28. juulil 2021 võttis nõukogu vastu Küprose taaste- ja

---

2024. aasta direktiiv (EL) 2024/1265, millega muudetakse direktiivi 2011/85/EL liikmesriikide eelarveraamistiku nõuete kohta (ELT L, 2024/1265, 30.4.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2024/1265/oj).

9 Netokulu, nagu on määratletud nõukogu 29. aprilli 2024. aasta määruse (EL) 2024/1263 artiklis 2 (ELT L 2024/1263, 30.4.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1263/oj). Netokulu – valitsemissektori kulud, millest on maha arvatud i) intressikulud, ii) kaalutlusõigusel põhinevad tulumeetmed, iii) liidu programmidega seotud kulud, mis kaetakse täielikult liidu vahenditest saadava tuluga, iv) riikide kulud liidu rahastatavate programmide kaasrahastamiseks, v) töötuskindlustushüvitiste kulude tsüklilised elemendid ning vi) ühekordsed ja muud ajutised meetmed.

vastupidavuskavale antud hinnangu heakskiitmist käsitleva otsuse,[10] mida muudeti 8. detsembril 2023 vastavalt määruse (EL) 2021/241 artikli 18 lõikele 2, et ajakohastada tagastamatu rahalise toetuse maksimaalset summat ja lisada REPowerEU peatükk[11]. Osamaksete tegemine sõltub komisjoni otsusest, mis on tehtud vastavalt määruse (EL) 2021/241 artikli 24 lõikele 5 selle kohta, et Küpros on rahuldavalt täitnud nõukogu rakendusotsuses sätestatud asjakohased eesmärgid ja sihid. Rahuldav täitmine eeldab, et varem saavutatud eesmärke ja sihte ei ole tagasi pööratud.

(8) 30. aprillil 2024 esitas Küpros kooskõlas määruse (EÜ) nr 1466/97 artikli 4 lõikega 1 oma 2024. aasta riikliku reformikava ja 2024. aasta stabiilsusprogrammi. Vastavalt määruse (EL) 2021/241 artiklile 27 kajastab 2024. aasta riiklik reformikava ka Küprose kaks korda aastas esitatavat aruannet taaste- ja vastupidavuskava täitmisel tehtud edusammude kohta.

(9) 19. juunil 2024 avaldas komisjon Küprose kohta 2024. aasta riigiaruande[12]. Selles hinnati Küprose edusamme nõukogu poolt aastatel 2019–2023 vastu võetud asjaomaste riigipõhiste soovituste järgimisel ning tehti kokkuvõte sellest, kuidas Küpros on taaste- ja vastupidavuskava rakendanud. Selle analüüsi põhjal tehti riigiaruandes kindlaks puudused seoses probleemidega, mida taaste- ja vastupidavuskavas ei käsitleta või käsitletakse ainult osaliselt, ning uute ja esilekerkivate probleemidega. Samuti hinnati Küprose edusamme Euroopa sotsiaalõiguste samba rakendamisel ning ELi peamiste tööhõive, oskuste ja vaesuse vähendamise eesmärkide ning ÜRO kestliku arengu eesmärkide saavutamisel.

(10) Komisjon tegi määruse (EL) nr 1176/2011 artikli 5 alusel Küprose kohta põhjaliku analüüsi. Peamised järeldused, milleni komisjoni töötajad jõudsid oma hinnangus Küprose makromajandusliku haavatavuse kohta kõnealuse määruse kohaldamisel, avaldati 2024. aasta märtsis[13]. Komisjon jõudis 19. juunil 2024 järeldusele, et Küprosel esineb makromajanduslik tasakaalustamatus. Eelkõige seisab Küpros silmitsi erasektori, valitsemissektori ja välisvõlaga seotud haavatavustega, mis on küll üldiselt vähenenud, kuid endiselt asjakohased, ning suur jooksevkonto puudujääk on veelgi kasvanud. Nii kodumajapidamiste kui ka finantssektoriväliste ettevõtete puhul on võla suhe SKPsse on jätkuvalt vähenenud, kuid jääb endiselt kõrgeks. Ettevõtete võlga ja välisvõlga suurendab eriotstarbeliste üksuste võlg, kuid sellega kaasnev oht sisemajandusele on piiratud. Pankade portfellis olevate viivislaenude suur hulk on viimastel aastatel, sealhulgas 2023. aastal, märkimisväärselt vähenenud, ning viivislaenude likvideerimine krediidiostjate poolt peaks veelgi toetama erasektori võla vähenemist. Siiski on tõenäoline, et karmimad finantstingimused avaldavad täiendavat survet suure võlakoormusega kodumajapidamistele ja ettevõtetele. Valitsemissektori võla suhe SKPsse väheneb kiiresti ning Küprose eelarve peaks käesoleval ja järgmisel aastal olema ülejäägis, mis aitab võla suhet veelgi vähendada. Suur jooksevkonto puudujääk kasvas 2023. aastal veelgi, mis oli eelkõige tingitud jätkuvalt tugevast sisenõudlusest ja kasumi repatrieerimisest. Prognooside kohaselt jääb see nii käesoleval kui ka järgmisel aastal. Ülimalt negatiivne rahvusvaheline

[10] Nõukogu 20. juuli 2021. aasta rakendusotsus Küprose taaste- ja vastupidavuskavale antud hinnangu heakskiitmise kohta (ST 10686/2021).

[11] Nõukogu 8. detsembri 2023. aasta rakendusotsus, millega muudetakse nõukogu 20. juuli 2021. aasta rakendusotsust Küprose taaste- ja vastupidavuskavale antud hinnangu heakskiitmise kohta (15571/2023).

[12] SWD(2024) 613 final.

[13] SWD(2024) 81 final.

netoinvesteerimispositsioon ei paranenud ka eelmisel aastal ja halveneb edaspidi tõenäoliselt veelgi, välja arvatud juhul, kui jooksevkonto seisund märkimisväärselt paraneb. Kindlaks tehtud haavatavuste kõrvaldamiseks on võetud ulatuslikke poliitikameetmeid. Taaste- ja vastupidavuskava ning seda täiendavate meetmete täielik ja õigeaegne rakendamine peaks aitama laiendada eksporti ja vähendada liigset sõltuvust naftaimpordist.

(11) Eurostati kinnitatud andmete[14] põhjal suurenes Küprose valitsemissektori eelarvepuudujääk 2,7 %-lt SKPst 2022. aastal 3,1 %-le SKPst 2023. aastal, samas kui valitsemissektori võlg vähenes 85,6 %-lt SKPst 2022. aasta lõpus 77,3 %-le SKPst 2023. aasta lõpus.

(12) 12. juulil 2022 soovitas nõukogu[15] Küprosel võtta meetmeid, tagamaks 2023. aastal, et riiklikult rahastatavate esmaste jooksvate kulude kasv on kooskõlas üldiselt neutraalse eelarvepoliitikaga,[16] võttes arvesse jätkuvat ajutist ja sihipärast toetust kodumajapidamistele ja ettevõtetele, kes on energiahindade tõusu suhtes kõige haavatavamad, ja Ukrainast põgenevatele inimestele. Küprosel soovitati kohandada jooksvaid kulutusi vastavalt muutuvale olukorrale. Samuti soovitati Küprosel suurendada avaliku sektori investeeringuid rohe- ja digipöördesse ning energiajulgeolekusse, võttes arvesse algatust „REPowerEU“, sealhulgas kasutades taaste- ja vastupidavusrahastut ning muid liidu vahendeid. Komisjoni hinnangul oli eelarvepoliitika[17] 2023. aastal kiire inflatsiooni tingimustes ekspansiivne (1 % SKPst). Riiklikult rahastatavate esmaste jooksvate kulude kasv (ilma kaalutlusõigusel põhinevate tulumeetmeteta) andis 2023. aastal eelarvepoliitikasse üldiselt neutraalse panuse 0,2 % SKPst. See hõlmab energiahindade tõusu suhtes kõige haavatavamatele kodumajapidamistele ja ettevõtetele suunatud erakorraliste toetusmeetmete kulude vähenemist 0,1 % SKPst. See hõlmab ka suuremaid kulusid Ukraina põgenikele ajutise kaitse pakkumiseks (0,2 % SKPst). Riiklikult rahastatavate esmaste jooksvate kulude kasv 2023. aastal oli kooskõlas nõukogu soovitusega. Taaste- ja vastupidavusrahastu toetustest ja muudest ELi vahenditest rahastatud kulud moodustasid 2023. aastal 1,3 % SKPst. Riiklikult rahastatavad investeeringud moodustasid 2023. aastal 3,2 % SKPst, mis tähendab võrreldes 2022. aastaga suurenemist 1,3 protsendipunkti. Küpros rahastas täiendavaid investeeringuid taaste- ja vastupidavusrahastust ning muudest ELi vahenditest. Ta rahastas rohe- ja digipöördesse ning energiajulgeolekusse tehtavaid avaliku sektori investeeringuid, mis hõlmavad näiteks soojusisolatsiooni ja fotogalvaaniliste süsteemide paigaldamist üldkasutatavatesse hoonetesse, elektrivõrgu ajakohastamist nii linna- kui ka maapiirkonna tuletõrjedepoodes, Küprose asjaomaste ametiasutuste suutlikkuse

---

14 Eurostat – Euro Indicators, 22.4.2024.

15 Nõukogu 12. juuli 2022. aasta soovitus, milles käsitletakse Küprose 2022. aasta riiklikku reformikava ja esitatakse nõukogu arvamus Küprose 2022. aasta stabiilsusprogrammi kohta (*ELT C 334, 1.9.2022, lk 104*).

16 Komisjoni 2024. aasta kevadprognoosi kohaselt on Küprose keskpika perioodi potentsiaalne SKP kasv, mida kasutatakse eelarvepoliitika mõõtmiseks, 2023. aastal nominaalväärtuses 8,5 %, tuginedes kümne aasta keskmisele potentsiaalsele reaalkasvu määrale ja 2023. aasta SKP deflaatorile.

17 Eelarvepoliitika on määratletud valitsemissektori eelarvepositsiooni iga-aastase muutuse näitajana. Selle eesmärk on hinnata nii riiklikult kui ka ELi eelarvest rahastatavast eelarvepoliitikast tulenevat majanduslikku impulssi. Eelarvepoliitikat mõõdetakse i) keskpika perioodi potentsiaalse majanduskasvu ja ii) esmaste kulude (ilma kaalutlusõigusel põhinevate tulumeetmeteta) muutuse erinevusena, jättes välja COVID-19 kriisiga seotud ajutised erakorralised meetmed, kuid võttes arvesse taaste- ja vastupidavusrahastu tagastamatutest toetustest ja muudest ELi vahenditest rahastatavaid kulusid.

suurendamist tuleohuga toimetulekuks ning kodanike, taristu ja metsade tõhusamat kaitsmist ohtude eest, peamiste töövoogude digitaliseerimist mitmes ministeeriumis ja keskvalitsusasutuses ning planeerimis- ja ehitusloamenetluse liitumist e-taotluste keskkonnaga, mida osaliselt rahastatakse taaste- ja vastupidavusrahastust ning muudest ELi fondidest.

(13) 2024. aasta stabiilsusprogrammi peamised prognoosid võib kokku võtta järgmiselt. Eelarveprognooside aluseks oleva makromajandusliku stsenaariumi kohaselt kasvab reaalne SKP 2024. aastal 2,9 % ja 2025. aastal 3,1 %, samas kui THHI inflatsioon on 2024. aastal 2,5 % ja 2025. aastal 2,0 %. Valitsemissektori eelarveülejääk peaks 2024. aastal vähenema 2,9 %-le SKPst ja olema 2025. aastal 2,8 % SKPst, samas kui valitsemissektori võla suhe SKPsse peaks 2024. aasta lõpuks vähenema 70,6 %-le ja 2025. aasta lõpuks 65,5 %-le. Pärast 2025. aastat peaks valitsemissektori eelarveülejääk vähenema 2026. aastal 2,6 %-le SKPst ja 2027. aastal 2,1 %-le SKPst . Seega jääb valitsemissektori eelarvepositsioon programmiperioodi jooksul kavakohaselt alla aluslepingus sätestatud kontrollväärtust ehk 3 % SKPst. Pärast 2025. aastat peaks valitsemissektori võla suhe SKP-sse vähenema 2026. aastal 59,2 %-le SKPst ja 2027. aastal 54,2 %-le SKPst.

(14) Komisjoni 2024. aasta kevadprognoosi kohaselt kasvab reaalne SKP 2024. aastal 2,8 % ja 2025. aastal 2,9 % ning THHI inflatsioon on 2024. aastal 2,4 % ja 2025. aastal 2,1 %.

(15) Komisjoni 2024. aasta kevadprognoosi kohaselt on valitsemissektori eelarveülejääk 2024. aastal 2,9 % SKPst, samas kui valitsemissektori võla suhe SKPsse peaks 2024. aasta lõpuks vähenema 70,6 %-le. Komisjoni prognooside kohaselt on eelarvepoliitika 2024. aastal üldjoontes neutraalne (0,0 % SKPst).

(16) Komisjoni 2024. aasta kevadprognoosi kohaselt rahastatakse 2024. aastal taaste- ja vastupidavusrahastu tagastamatust toetusest kulusid mahus 0,7 % SKPst (2023. aastal 0,3 % SKPst). Taaste- ja vastupidavusrahastu toetustest rahastatavad kulutused võimaldavad teha kvaliteetseid investeeringuid ja viia ellu tootlikkust suurendavaid reforme, ilma et see mõjutaks otseselt Küprose valitsemissektori eelarvepositsiooni ja võlga. Komisjoni 2024. aasta kevadprognoosi kohaselt rahastatakse 2024. aastal taaste- ja vastupidavusrahastu laenudest kulusid mahus 0,2 % SKPst (2023. aastal 0,0 % SKPst).

(17) 14. juulil 2023 soovitas nõukogu[18] Küprosel säilitada 2024. aastal usaldusväärse eelarvepositsiooni. Liikmesriikidel paluti 2023. aasta eelarve täitmisel ja 2024. aasta eelarvekava koostamisel võtta arvesse, et komisjon teeb 2023. aasta eelarve täitmise andmete põhjal nõukogule ettepaneku algatada ülemäärase eelarvepuudujäägi menetlused. Komisjoni 2024. aasta kevadprognoosi kohaselt on Küprose struktuurne eelarvepositsioon 2024. aastal 2,1 % SKPst (2023. aastal 1,8 % SKPst), st riik täidab oma keskpika perioodi eelarve-eesmärki, milleks on 0 % SKPst. See on kooskõlas nõukogu soovitusega.

(18) Nõukogu soovitas ka Küprosel võtta meetmeid, et kaotada kehtivad energiatoetusmeetmed võimalikult kiiresti 2023. ja 2024. aastal. Nõukogu täpsustas, et kui uue energiahindade tõusu tõttu on vaja uusi või jätkuvaid toetusmeetmeid, tuleks

[18] Nõukogu 14. juuli 2023. aasta soovitus, milles käsitletakse Küprose 2023. aasta riiklikku reformikava ja esitatakse nõukogu arvamus Küprose 2023. aasta stabiilsusprogrammi kohta (ELT C 312, 1.9.2023, lk 116).

Küprosel tagada, et sellised toetusmeetmed on suunatud haavatavate kodumajapidamiste ja ettevõtete kaitsmisele, on eelarve seisukohast vastuvõetava maksumusega ning säilitavad stiimulid energiasäästuks. Komisjoni 2024. aasta kevadprognoosi kohaselt peaks erakorralistest energiatoetusmeetmetest tulenev eelarve netokulu[19] olema 2023. aastal 0,4 % SKPst, 2024. aastal 0,3 % SKPst ja 2025. aastal 0,0 % SKPst. Eeldatavasti kohaldatakse ka 2024. aastal naftatoodete suhtes madalamat aktsiisimäära ja jätkatakse elektritoetuste maksmist, kuid 2025. aastaks peaksid need järk-järgult kaduma. Prognooside kohaselt ei kaotata erakorralisi energiatoetusmeetmeid 2023. ja 2024. aastal võimalikult kiiresti. See ei pruugi olla nõukogu soovitusega kooskõlas. Haavatavate kodumajapidamiste ja ettevõtete kaitsmisele suunatud erakorraliste energiatoetusmeetmete eelarvekulu on 2024. aastal hinnanguliselt 0,0 % SKPst (2023. aastal 0,0 % SKPst).

(19) Lisaks soovitas nõukogu Küprosel säilitada riiklikult rahastatavad avaliku sektori investeeringud ning tagada taaste- ja vastupidavusrahastust antavate toetuste ja muude liidu vahendite tulemuslik kasutuselevõtt, eelkõige rohe- ja digipöörde edendamiseks. Komisjoni 2024. aasta kevadprognoosi kohaselt peaksid riiklikult rahastatavad avaliku sektori investeeringud 2024. aastal jääma stabiilseks 3,1 % juures SKPst (2023. aastal 3,2 %). See on kooskõlas nõukogu soovitusega. Ühtlasi prognoositakse, et ELi vahenditest, sealhulgas taaste- ja vastupidavusrahastu toetustest rahastatavad avaliku sektori kulud peaksid 2024. aastal jääma samale tasemele 1,3 % SKPst. Selle põhjuseks on taaste- ja vastupidavusrahastu toetustest rahastatavate kulude suurenemine, mis on seotud muude ELi toetuste vähenemisega pärast ELi struktuurifondide programmitöö perioodi 2014–2020 lõppu, mille jaoks olid vahendid kättesaadavad kuni 2023. aastani.

(20) Prognoosi koostamise ajal teada olevate poliitikameetmete põhjal ja eeldusel, et poliitikat ei muudeta, hinnatakse komisjoni 2024. aasta kevadprognoosis, et valitsemissektori eelarveülejääk on 2025. aastal 2,9 % SKPst. Valitsemissektori võla suhe SKPsse peaks vähenema 2025. aasta lõpus 65,4 %-le. Usaldusväärse eelarvepoliitika kohaldamine peaks aitama tugevdada ka välispositsiooni.

(21) Vastavalt määruse (EL) 2021/241 artikli 19 lõike 3 punktile b ja V lisa kriteeriumile 2.2 sisaldab taaste- ja vastupidavuskava ulatuslikke üksteist vastastikku tugevdavaid reforme ja investeeringuid, mis tuleb rakendada 2026. aastaks. Need peaksid aitama tulemuslikult lahendada kõiki probleeme või märkimisväärset osa probleemidest, mis on kindlaks tehtud asjakohastes riigipõhistes soovitustes. Järele jäänud aja jooksul on oluline kiiresti jätkata kava, sealhulgas REPowerEU peatüki tulemuslikku rakendamist, et suurendada Küprose pikaajalist konkurentsivõimet rohe- ja digipöörde kaudu, tagades samal ajal sotsiaalse õigluse. Kavast tulenevate kohustuste täitmiseks 2026. aasta augustiks on oluline, et Küpros jätkaks reformide elluviimist ja kiirendaks investeeringuid, kõrvaldades võimalikud viivitused ja tagades tugeva haldussuutlikkuse.

(22) Osana ühtekuuluvuspoliitika fondide vahehindamisest vastavalt määruse (EL) 2021/1060 artiklile 18 peab Küpros oma programmi 2025. aasta märtsiks läbi vaatama, võttes muu hulgas arvesse 2024. aasta riigipõhistes soovitustes esile toodud probleeme, samuti riiklikku energia- ja kliimakava. Läbivaatamise tulemuste alusel

[19] Näitaja kajastab meetmete aastast eelarvekulu, milles on võetud arvesse tulusid ja kulusid ning millest on asjakohasel juhul arvatud maha energiatarnijate erakorralisele kasumile kehtestatud maksudest saadud tulud.

eraldatakse lõplikult asjaomase programmiga ette nähtud ELi rahastus. Kuigi Küpros on teinud edusamme ühtekuuluvuspoliitika ja Euroopa sotsiaalõiguste samba rakendamisel, vajavad mõned probleemid siiski veel lahendamist ning sotsiaal-majanduslikud erinevused linna- ja linnaväliste alade vahel püsivad endiselt. Esmatähtis on kiirendada ühtekuuluvuspoliitika programmi rakendamist. Lisaks on oluline tagada kohalike omavalitsuste haldussuutlikkus, pidades silmas Küprose kohalike omavalitsuste seadusandlikku reformi, mis on kavandatud 2024. aasta juuniks. Programmiga „Thalia“ ettenähtud prioriteedid on endiselt asjakohased. Rohepöörde rakendamisel on olulisel kohal taastuvenergia laialdasem kasutuselevõtt, salvestuslahendused, energiatõhususe suurendamine ja linnatranspordi edendamine. Selleks et täita asulareovee puhastamise direktiivi nõudeid, tuleb pöörata rohkem tähelepanu veevarude majandamisele, eelkõige reovee puhastamisele. Jäätmekäitluse puhul on oluline on jätkata ringmajanduse põhimõtete rakendamist, mis eeldab tõhusamat ringlussevõttu ja jäätmetekke vähendamist. Jätkuvalt tuleks teha investeeringuid, mille eesmärk on edendada tööturul osalemist ja suurendada haavatavate rühmade sotsiaalset integratsiooni. Endiselt on oluline rakendada isiklikke õppekontosid ja rakendada Euroopa lastegarantiid. Ühtlasi on jääb prioriteediks investeerimine kvaliteetsetesse ja taskukohastesse pikaajalise hoolduse teenustesse ja sotsiaaleluruumidesse. Lisaks tuleks jätkata jõupingutusi energiaostuvõimetuse vastu võitlemiseks ja sotsiaalmajanduse arendamiseks. Ühtekuuluvuspoliitika programmi „Thalia“ vahekokkuvõtte raames tuleks rohkem tähelepanu pöörata üha kasvavale vajadusele ennetada kliimamuutustega seotud riske ja suurendada nendeks valmisolekut. Küpros võiks kasutada ka Euroopa strateegiliste tehnoloogiate platvormi algatust, et toetada oma energiasüsteemi ümberkujundamist puhta ja ressursitõhusa tehnoloogia, sealhulgas nullnetotehnoloogia abil.

(23) Lisaks taaste- ja vastupidavuskavas ning muude ELi fondide raames käsitletud majanduslikele ja sotsiaalsetele probleemidele seisab Küpros silmitsi veel mitme täiendava probleemiga, mis on seotud riigile kuuluvate ettevõtete juhtimise, haridustulemuste ja oskuste nõudlusele mittevastavuse, taastuvate energiaallikate kasutuselevõtu, elektrivõrgu laiendamise ja ajakohastamise ning kliimamuutustega kohanemisega.

(24) Hästi toimiv ja konkurentsivõimeline ettevõtluskeskkond on majandusliku tõhususe ja majanduskasvu jaoks otsustava tähtsusega. Selles osas ei vasta riigiettevõtete juhtimine täielikult rahvusvahelistele standarditele. Viimastel aastatel on võetud mõned poliitikameetmed, et parandada finantsjärelevalvet avaliku sektori asutuste üle, kuid tervikliku kontrolli ja korrapärase aruandluse kohustuse puudumine takistab riigi osalusega ettevõtete tulemuslikku seiret ja nende tegevuse planeerimist. Lisaks ei ole endiselt piisavalt tähelepanu pööratud sellistele äriühingu üldjuhtimise tavadega seotud olulistele aspektidele nagu juhtorganite ametisse nimetamine töötulemuste põhjal, omandipoliitika, tulemuspõhine juhtimine, finantstulemuste läbipaistvus ja aruandekohustus. Seda arvesse võttes tekitavad muret teenuste kvaliteet ja hinnad sellistes sektorites, kus domineerivad riigi omanduses olevad ettevõtted, näiteks elektrisektoris.

(25) 2022. aasta rahvusvahelise õpilaste hindamise programmi (PISA) tulemused olid Küprose puhul väga nõrgad, andes tunnistust sellest, et põhioskuste (st kirjaoskus ning matemaatika- ja loodusteadustega seotud teadmised) madal tase on suur probleem. Ehkki õpetajate kvalifikatsioon peaks vastama nõuetele, ei pakuta neile piisavalt täiendõpet (seahulgas pädevuspõhiseid õpetamis- ja õppimismeetodeid käsitlevad koolitused). 2021. aastal ei suutnud enamik kandidaate õpetajaeksamit edukalt

sooritada. Haridussüsteem ei ole õppematerjale piisavalt hinnanud ega kohandanud neid õpilaste vajadustele, ehkki võtmepädevuste arendamiseks peab seda tegema. Tööturul muutub üha tugevamaks suundumus, et oskused ei vasta tööturu vajadustele, samal ajal kui kutsehariduse ja -õppe programmides osalemine on ELi keskmisest oluliselt väiksem. Kutsehariduse programmides osalemise madal määr tuleneb nii võimaluste kui ka atraktiivsusega seotud piirangutest, kuna enamik kutseharidusasutusi asub linnapiirkondades (mis tekitab maapiirkondades elavatele õpilastele probleeme kooli astumisel) ja enamik õpilasi eelistab omandada kolmanda taseme hariduse. Olukorda ei suuda oluliselt parandada ka täiskasvanuharidus, kuna 2022. aastal oli õppimisega tegelevate täiskasvanute (25–64aastased) osakaal viimase 12 kuu andmetel 28,3 % (ELis tervikuna 39,5 %). See on oluliselt väiksem kui 2016. aasta näitaja (44,8 %) ja kahjustab Küprose suutlikkust parandada oma majanduslikku konkurentsivõimet.

(26) Kuigi taastuvate energiaallikate kasutuselevõtu kiirendamiseks on astutud olulisi samme, vajavad mitmed probleemid endiselt lahendust. 2022. aastal oli taastuvenergia osakaal Küprose energiaallikate jaotuses vaid 17 %. Seda on oluliselt vähem kui Küprose riiklikus energia- ja kliimakava projektis püsitatud eesmärk suurendada taastuvenergia osakaalu 2030. aastaks 31,5 %-ni. Kuna Küpros sõltub naftatoodetest, mis on täies mahus imporditud ja mis katavad üle 80 % riigi energiavajadusest, on Küpros endiselt haavatav ülemaailmsete energiahindade kõikumise suhtes. Olemasoleva elektrivõrgu ajakohastamisel ja laiendamisel esineb endiselt märkimisväärseid probleeme, mis on seotud taastuvate energiaallikate kasutuselevõtuga. Küprosel on suuri probleeme seoses elektrivõrgu lühiajalise võimekusega tulla toime taastuvatest allikatest pärit energia kasvava osakaaluga, mille tagajärjeks on korduvad energiapuudujäägid. Seda kinnitavad Küprose energeetikasektorit reguleeriva asutuse ametlikud andmed. 2023. aasta novembri lõpuks oli Küprose süsteemis toimivaid taastuvenergiajaamu, mille tootmisvõimsus on kokku 782,57 MW (sh tuuleelektrijaamad 157,50 MW, päikeseelektrijaamad 625,93 MW ja biomassijaamad 9,15 MW). Samas on asjaomane reguleeriv asutus heaks kiitnud ehitusloa andmise taastuvenergiaprojektidele, mille tootmisvõimsus on kokku 2 383 MW. Energia salvestamist käsitlev üldstrateegia võiks suurendada elektrivõrgu paindlikkust ja tarnestabiilsust ning vähendada tavapäraste elektrijaamade koormuse suurendamise ja vähendamisega seotud kulusid.

(27) Küpros seisab kliimamuutustele vastupanuvõime tagamisel silmitsi mitme probleemiga, näiteks kliimamuutustega kohanemisega seotud institutsioonilise raamistiku nõrkus ja põllumajandussektori vastupanuvõimet toetavate veemajandustavade puudumine. Küpros on kliimamuutuste suhtes ilmselgelt haavatav ning riigi kohanemispoliitika ja sellega seotud meetmed vajavad täiustamist. Küprosel on vähe sademeid ja kõrged temperatuurid, millega kaasneb suurim veepuuduse tase ELis. Ehkki Küprose põllumajandussektoris võetakse kasutusele üha tõhusamaid niisutussüsteeme, on Küpros endiselt kõige suurem veetarbija, kuna ebatõhusate jaotus- ja säilitusvõrkude tõttu läheb kaotsi suur hulk vett. Lisaks seisab Küprose põllumajandussektor juba praegu silmitsi kliimamuutuste mõjuga, sealhulgas mulla degradeerumise ja kõrbestumisega, millega kaasneb põllukultuuride saagikuse vähenemine. Seepärast on vee tõhus majandamine ja kogumine ning veesäästlike põllukultuuride kasvatamine ülimalt tähtsal kohal. Olukorda halvendab inimtekkeline surve elupaikadele ja ökosüsteemidele, eelkõige rannikualadel. Praegu kohaldab Küpros kliimamuutustega kohanemiseks ikka veel lähenemisviisi, mis on üldiselt mittesiduv. Sellega seoses oleks vaja parandada institutsioonilist raamistikku, mis

aitaks parandada kliimamuutustele vastupanu võimet ja suurendada pikaajalist konkurentsivõimet.

(28) Arvestades euroala liikmesriikide majanduse tihedat seotust ning nende ühist panust majandus- ja rahaliidu toimimisse, soovitas nõukogu 2024. aastal euroala liikmesriikidel võtta meetmeid, sealhulgas oma taaste- ja vastupidavuskavade kaudu, et rakendada soovitust euroala majanduspoliitika kohta. Küprose puhul aitavad soovitused 1, 2, 3 ja 4 rakendada esimest, teist, kolmandat ja neljandat euroala käsitlevat soovitust.

(29) Võttes arvesse komisjoni põhjalikku analüüsi ja tasakaalustamatuste olemasolu käsitlevaid järeldusi, kajastub määruse (EL) nr 1176/2011 artikli 6 alusel antud soovitus allpool esitatud soovituses 1. Soovituses 1 osutatud poliitikameetmed aitavad vähendada avaliku sektori ja välisvõlaga seotud haavatavust. Soovituses 4 osutatud poliitikameetmed aitavad täita soovitust 1, vähendades nõudlust energiaimpordi järele, mis ühtlasi aitab tugevdada välisbilanssi. Soovitus 1 aitab kõrvaldada tasakaalustamatust ja rakendada soovitust euroala kohta kooskõlas põhjendusega 28,

SOOVITAB Küprosel võtta 2024. ja 2025. aastal järgmisi meetmeid.

1. Esitada õigeaegselt keskpika perioodi eelarve- ja struktuurikava. Piirata kooskõlas reformitud stabiilsuse ja kasvu pakti nõuetega netokulude[20] kasvu 2025. aastal määrani, mis viib valitsemissektori võla usutava vähenemiseni keskpikas perspektiivis ja järgib aluslepingus sätestatud eelarvepuudujäägi kontrollväärtust 3 % SKPst.

2. Suurendada taaste- ja vastupidavuskava haldamise suutlikkust, kiirendada investeeringuid ja säilitada reformide elluviimise tempo. Kõrvaldada tekkivad viivitused, et võimaldada jätkata taaste- ja vastupidavuskava, sealhulgas REPowerEU peatüki kiiret ja tulemuslikku rakendamist, tagades reformide ja investeeringute lõpuleviimise 2026. aasta augustiks. Kiirendada ühtekuuluvuspoliitika programmi rakendamist. Jätkata vahehindamise raames keskendumist kokkulepitud prioriteetidele, võttes meetmeid kliimamuutustega seotud riskide ennetamise ja nendeks valmisolekuga seotud vajaduste paremaks rahuldamiseks ja võtta samal ajal arvesse võimalusi, mida pakub Euroopa strateegilise tehnoloogia platvorm konkurentsivõime parandamiseks.

3. Tugevdada majanduse konkurentsivõimet ja võtta täiendavaid meetmeid, et viia riigiettevõtete juhtimine kooskõlla rahvusvaheliste standarditega ning veelgi parandada oskuste taset ja haridustulemusi. Tugevdada õpetajate täiendõpet ning tegeleda tasakaalustamatusega tööjõu pakkumise ja nõudluse vahel, suurendades veelgi kutsehariduse ja -koolituse programmide suutlikkust ja atraktiivsust ning edendades täiskasvanuharidust.

4. Võrgu võimekuse ja salvestusvõimsuse ajakohastamine ja laiendamine, et võtta arvesse taastuvate energiaallikate kasvavat osakaalu. Parandada kliimamuutustega kohanemise meetmete rakendamist, keskendudes kliimamuutustega kohanemist

[20] Vastavalt määruse (EL) 2024/1263 artikli 2 lõikele 2 on netokulud valitsemissektori kulud, millest on maha arvatud intressikulud, kaalutlusõigusel põhinevad tulumeetmed, liidu programmidega seotud kulud, mis kaetakse täielikult liidu vahenditest saadava tuluga, riikide kulud liidu rahastatavate programmide kaasrahastamiseks, töötuskindlustushüvitiste kulude tsüklilised elemendid ning ühekordsed ja muud ajutised meetmed.

reguleeriva institutsioonilise raamistiku edendamisele ja kestlike veemajandustavade rakendamisele põllumajanduses.

Brüssel,

Nõukogu nimel
eesistuja